

Иқтисодий ўсишга, аввало, рақобатдош
саноат занжирларини яратиш ҳамда бундай
лойиҳаларга инвестицияларни кўпайтириш
орқали эришилади.

Ш. Мирзиёев
Ўзбекистон Республикаси Президенти

Лойиҳа ташкилотчиси:

“Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ

Тузувчи:

“ЎзқурилишматериалЛИТИ” МЧЖ илмий-тадқиқот ва
инжиниринг маркази.

Тақризчилар:

З.М.Сатторов – Тошкент архитектура-қурилиш институти “Қурилиш
материаллари ва кимё” кафедраси профессори, т.ф.н, профессор.

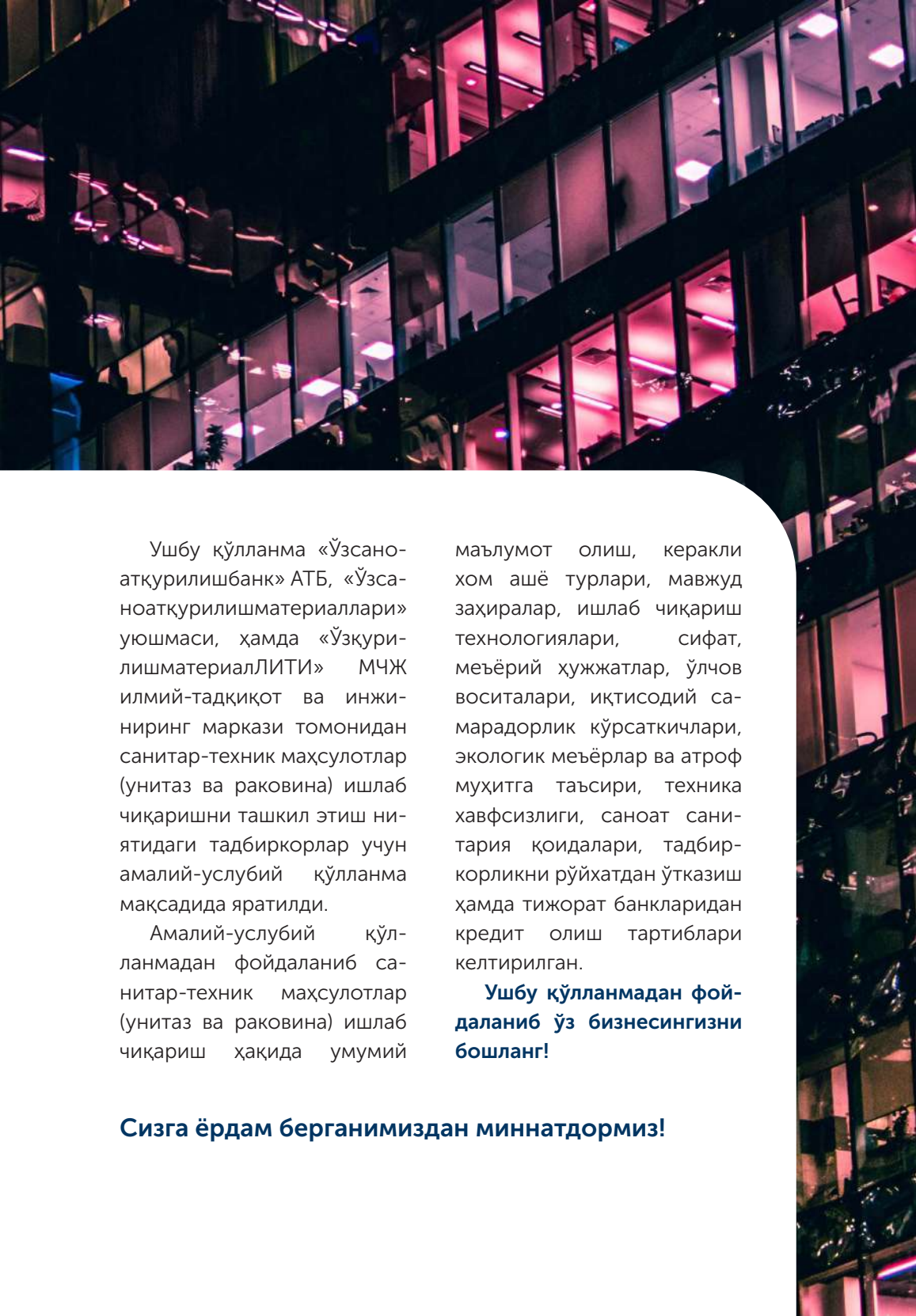
Б.А.Аллабергенов – «Ўзсаноатқурилишматериаллари» уюшмаси Ин-
вестицияларни жалб этиш ва инвестиция лойиҳаларини мониторинг
қилиш бошқармаси бошлиғи.

Ушбу қўлланма

“Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ тухфаси ҳисобланади.

© “Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ – 2021

© “ЎзқурилишматериалЛИТИ” МЧЖ – 2021

Ушбу қўлланма «Ўзсано-атқурилишбанк» АТБ, «Ўзсаноатқурилишматериаллари» уюшмаси, ҳамда «ЎзқурилишматериалЛИТИ» МЧЖ илмий-тадқиқот ва инжиниринг маркази томонидан санитар-техник маҳсулотлар (унитаз ва раковина) ишлаб чиқаришни ташкил этиш ниятидаги тадбиркорлар учун амалий-услубий қўлланма мақсадида яратилди.

Амалий-услубий қўлланмадан фойдаланиб санитар-техник маҳсулотлар (унитаз ва раковина) ишлаб чиқариш ҳақида умумий

маълумот олиш, керакли хом ашё турлари, мавжуд захиралар, ишлаб чиқариш технологиялари, сифат, меъёрий ҳужжатлар, ўлчов воситалари, иқтисодий самарадорлик кўрсаткичлари, экологик меъёрлар ва атроф муҳитга таъсири, техника хавфсизлиги, sanoat санитария қоидалари, тадбиркорликни рўйхатдан ўтказиш ҳамда тижорат банкларидан кредит олиш тартиблари келтирилган.

Ушбу қўлланмадан фойдаланиб ўз бизнесингизни бошланг!

Сизга ёрдам берганимиздан миннатдормиз!

МУНДАРИЖА

Кириш	6
I. Санитар-техник маҳсулотлар ҳақида умумий маълумот	12
1.1 Республикада санитар-техник маҳсулотларини ишлаб чиқариш истиқболлари ва жаҳон тажрибаси	14
1.2 Санитар-техник маҳсулотларини турлари, ўлчамлари, физик-механик кўрсаткичлари	18
1.3 Ишлаб чиқариш ҳолати рақамларда	22

II. Хом ашё турлари ва мавжуд заҳиралар	26	VI. Экологик меъёрлар ва атроф муҳитга таъсири	54
2.1 Хом ашё турлари	28	6.1 Экологик меъёрлар ва тартибга солувчи ҳужжатлар	56
2.2 Республика ҳудудларида мавжуд хом ашё заҳиралари	32	6.2 Экологик ҳужжатларни расмийлаштириш	60
III. Ишлаб чиқариш технологиялари	36	VII. Меҳнатни муҳофаза қилиш	62
IV. Сифат, меъёрий ҳужжатлар ва ўлчов воситалари	40	7.1 Техника хавфсизлиги ва саноат санитария қоидалари	64
4.1 Стандарт ва сифат кўрсаткичлари	42	VIII. Тадбиркорлик субъектларини интернет тармоғи орқали давлат рўйхатидан ўтказиш механизми	70
4.2 Мувофиқлик сертификати ва уни online тарзда расмийлаштириш	46	IX. Янги ташкил этилган тадбиркорлик субъектларини молиялаштириш тартиби	72
4.3 Ўлчов воситалари ва уларни қиёслов кўриги	48	Фойдаланилган адабиётлар	74
V. Самарадорлик кўрсаткичлари	50		

КИРИШ

Ўзбекистон Республикасида санитар – техник маҳсулотлар ишлаб чиқариш кенг ривожланиб бормоқда. Ушбу ишлар замирида мамлакат аҳолисининг қурилиш материалларига, шу

жумладан санитар – техник маҳсулотларга бўлган эҳтиёжини қондириш ётади. Ушбу материаллар атроф – муҳитга зарарли таъсир кўрсатмайди, чунки ишлаб чиқариш пайти-

да ускуналар атроф-мухитга рухсат этилган концентрация даражасидан ошиб кетадиган зарарли чиқиндилар чиқармайди. Ушбу кўрсаткичлар архитектура ва қурилишнинг замонавий ривожланган даврида янги биноларни қуриш ва мавжуд биноларни реконструкция қилишда қурилиш материаллари сифатига талабларнинг ошиши

билан тавсифланади. Шу билан бирга, Ўзбекистоннинг кескин континентал иқлимида қулай яшаш, ишлаш ва дам олиш шароитларини яратишга қаратилган маданий, эстетик ва гигиена муаммолари ҳал этилиб келинмоқда.

Бугунги кунда бутун мамлакат бўйлаб янги саноат иншоотлари, турар жой бинолари,

мактаблар, тиббиёт муассасалари, бошқа ижтимоий ва спорт иншоотларини реконструкция қилиш бўйича кенг қўламли қурилиш ишлари бошланди. Кўп жиҳатдан республиканинг бутун қурилиш комплексини самарали ишлаши унинг қурилиш материаллари, конструкциялари ва маҳсулотлари билан қанчалик таъминланишига боғлиқ бўлиб келмоқда. Қабул қилинаётган фармон ва қарорларда ҳам соҳада яқин йилларда ҳал қилиши керак бўлган

асосий вазифа ва топшириқлар аниқ кўрсатилиб келинмоқда. Бунинг учун уй-жой ва саноат қурилиши бўйича миллий дастурларнинг бажарилишини ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва янги, замонавий материаллар ва маҳсулотларнинг ички бозорда уларга бўлган эҳтиёжни қондириш учун уларни ишлаб чиқаришни кенгайтириш бўйича иш олиб бориш зарур.

Ҳозирда санитар-техник буюмлар ишлаб чиқаришга

Хукумат даражасида эътибор қаратилмоқда. Хусусан, санитар-техник буюмлар ишлаб чиқариш бўйича саноат клас-терлари ташкил этилмоқда ва улар қуйидаги фаолият йўналишлари билан шуғуллун-ланади:

маҳаллий ва хорижий ин-весторларни кенг жалб этиш орқали импорт ўрнини босувчи рақобатбардош ва сифатли маҳ-сулотлар ишлаб чиқаришни таш-кил этиш;

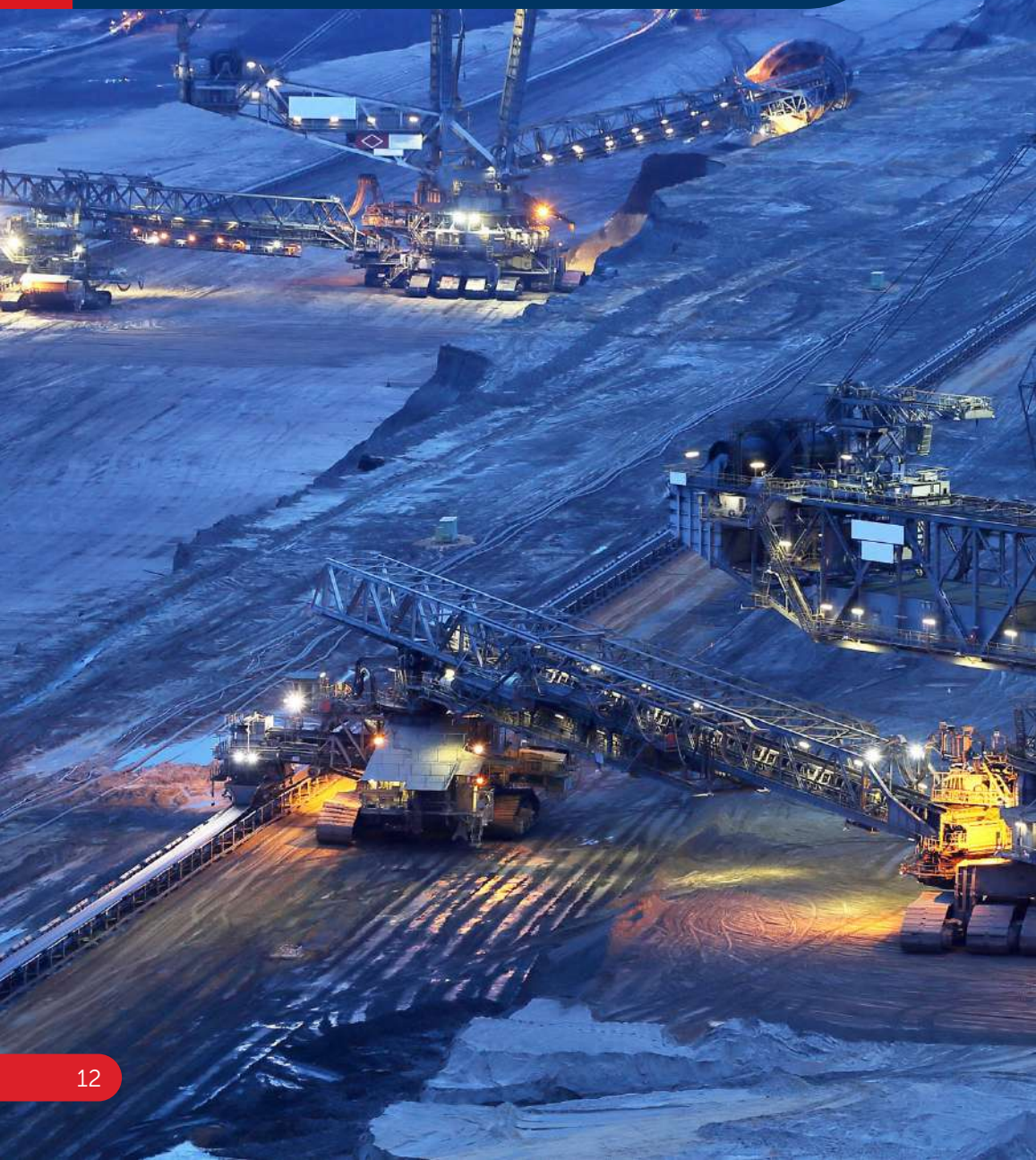
тегишли вазирлик ва идора-лар ёрдамида кластер ҳудуди-га жойлаштириладиган ишлаб чиқарувчи ва хизмат кўрсатув-

чиларга қулай шарт-шароитлар яратиш, уларни зарур инфрату-зилма билан таъминлаш;

ишлаб чиқариш ва хизмат кўр-сатиш объектлари, шу жумладан касб-хунарга ўқитиш марказла-рини яхлит ҳудудда ташкил этиш орқали ишсиз аҳолини касб-ху-нарга йўналтириш борасидаги ишларни самарали ташкил этиш;

Ушбу қарор ва фармонлар-нинг барчаси Ўзбекистон Рес-публикасида ишлаб чиқаришни ташкил этиш орқали ички бо-зорнинг санитария ускуналарига бўлган эҳтиёжини қондиришга қаратилганлигини англаш қийин эмас.

I. САНИТАР-ТЕХНИК МАҲСУЛОТЛАР ҲАҚИДА УМУМИЙ МАЪЛУМОТ

**1.1 Республикада санитар-техник
маҳсулотларини ишлаб чиқариш
истиқболлари ва жаҳон тажрибаси**

Бугунги кундаги қурилиш ва бунёдкорлик сифатли қурилиш материалларини талаб қилмоқда. Сифат эса рақобат дегани. Шу боис, рақобатбардош маҳсулотларни ишлаб чиқариш ва экспорт қилиш бўйича барқарор ўсиш суръатларини таъминлаш, шунингдек, корхоналарни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилашга қаратилган қурилиш материаллари саноатидаги таркибий ўзгаришларни янада чуқурлаштириш юзасидан тизимли ишлар амалга ошириш давр талаби ҳисобланади. Мамлакатимизда бунёдкорлик кўлами йилдан йилга кенгайиб бормоқда. Янги уй-жойлар, йирик заводлар, замонавий инфратузилма объектлари қурилмоқда. Табиийки, бундай катта ҳажмдаги ишларни сифатли ва ўз вақтида бажарилишида қурилиш материалларига бўлган талаб ортади. Шу боис, ушбу йўналишдаги ишларни тўғри йўлга

қўйиш, янги турдаги, энергия тежамкор қурилиш материаллар ишлаб чиқариш, соҳага инвесторларни кенг жалб қилиш орқали йирик лойиҳаларни амалга ошириш, тадбиркорларни қўллаб-қувватлаш борасида тизимли ишлар амалга ошириб келинмоқда. Бунинг натижасида эса соҳада жиддий ўзгаришлар кузатилди. Бугунги кунда республикадаги қатор корхоналар томонидан санитар-техника керамика маҳсулотлари ишлаб чиқариш йўлга қўйилган:– «Grand art keramik» ҚК - Тошкент вилояти Чиноз туманида жойлашган бўлиб, йиллик қуввати 75,0 минг дона санитар-техника керамика маҳсулотлари ишлаб чиқариш қувватига эга;

– «Kapsantex» УК - Тошкент вилояти Ангрен шаҳрида жойлашган бўлиб, йиллик қуввати 25,0 минг дона санитар-техника керамика маҳсулотлари ишлаб чиқариш қувватига эга.

Шу билан бирга Тошкент шаҳрида жойлашган “Конвектор” МЧЖ томонидан санитария-техника керамикасини ишлаб чиқаришни йўлга қўйилган. Мамлакатимизда санитар техник буюмлар ишлаб чиқариш ҳажми ҳам йил сайин ортиб бормоқда. Маҳаллий маҳсулотларга нафақат ички балки ташқи бозорда ҳам талаб юқори. Ҳозирда республикада ушбу йўналишда йиллик қуввати 2,4 млн. дона бўлган 32 та корхона фаолият юритмоқда. “Есо керамика” МЧЖ, «Grand art ceramics» МЧЖ; «Ceramics plus» МЧЖ, “Vita ceramics” МЧЖ, “White ceramics” ва “Great wall ceramics industries” МЧЖ ҚҚ энг йирик ишлаб чиқарувчилар ҳисобланади. Таҳлилларга кўра, мамлакатимизда 2016 йилда 125,8 минг дона санитар техник буюмлар ишлаб чиқарилган бўлса, 2020 йилда ушбу кўрсаткич 645 минг донага етказилган. Шунингдек, санитар техник буюмлар экспортида ҳам

ўсиш кузатилмоқда. Жумладан, 2016 йилда 4,7 минг дона маҳсулот жаҳон бозорига етказилган бўлса, 2020 йилда 39,9 минг дона экспорт қилинган. Ушбу турдаги маҳсулотлар асосан Қозоғистон, Тожикистон ва Қирғизистон давлатларига етказилган.

Санитар техник жихозлар ишлаб чиқариш бўйича Хитой Халқ Республикаси етакчи ўринларда туради. Хитой тажрибасига назар соладиган бўлсак, санитар техник жихозлар ишлаб чиқаришда дунё бўйича етакчилик қилиб келмоқда.

Ҳозирда Италияда ишлаб чиқарилган санитар – техник буюмлар ўзининг техник хусусиятлари, функционаллиги ва ташқи кўриниши, эстетикаси жиҳатидан бутун дунёда ишлаб чиқарилган санитар-техник жихозларга намуна бўлиб хизмат қилди. Улар нафақат Европада, балки Шимолий Америка ва бошқа қитъаларда ҳам

кенг қўламда фойдаланилиб келинмоқда. Италиянинг премиум сифатли санитар – техник жихозлари ҳар қандай услубда безатилган хоналарнинг ички қисмига жуда мос келади.

Италияда ишлаб чиқарилган

санитар-техник жихозлари узоқ муддат хизмат қилиши билан ажралиб туради, шунинг учун ушбу жихозлар ўрнатилгандан сўнг, кўп йиллар давомида ўз хусусиятларини йўқотмай муаммосиз хизмат кўрсатади.

1.2 Санитар-техник маҳсулотларини турлари, ўлчамлари, физик-механик қўрсаткичлари

Санитар техник маҳсулотларнинг бир қатор турлари мавжуд бўлиб, ушбу амалий услубий қўлланмада унитаз ва раковина ишлаб чиқаришга эътибор қаратамиз.

Унитаз - бу ҳожатхоналарга ўрнатиладиган ва автоматик ёки ярим автоматик ювиш тизими билан жиҳозланган санитар-техник восита. Одатда ушбу материал керамикадан тайёрланади. Замонавий ҳожатхонага ўхшаш дизайн биринчи бўлиб Хитойда биринчи асрда ихтиро қилинган.

Унитаз қулайлик, гигиена ва функционалликни таъминлаш

учун талаб этилади. Унитазнинг бир неча асосий геометрик турлари мавжуд. Одатда унитаз кичик жой эгаллайди ва бу ўрнатиш учун қулай. Унитазларнинг ўрнатиш тизими 400 кг ёки ундан ортиқ юк учун мўлжалланган бўлади.

Раковина - қўлларни ёки кичик нарсаларни ювиш учун ишлатиладиган идиш шаклидаги қурилма. Улар ишлатилган сувни чиқариб ташлаш учун дренажга эга. Раковинадан юзингизни ювиш ёки идишларни ювишда фойдаланишингиз мумкин. Ундан фойдаланишда сувни тежаш талаб қилинади.

Санитар-техник маҳсулотларнинг ўлчамлари

Унитазнинг ўлчамлари

Унитаз турлари	H	h	h_1	l	l_1	L	b	B
Қаттиқ қуйма жавон билан			150	330	435	605	260	340 - 360
Қаттиқ қуйма жавон билан	370 - 400	320 - 350				460		
Ёш болалар учун	335	285	130	280	380	405	210	290

Умивальник ўлчамлари

Умивальник турлари.	B	L	$H,$	l	E
Суянчиқ бўлмаган	495	625	185	310	430
Суянчиқ билан	470	608	130	253	430
Тошмали	492	625	166	310	430
Кесилган бурчакли	390	544	166	190	205

Унитазнинг физик-механик кўрсаткичлари

Санитар-техник маҳсулотларнинг физик механик кўрсаткичларини унитазнинг мисолида тавсифлаймиз.

Кўрсаткичлар	Қиймат
Зичлик, г/см^3	1.8-2.0
Мустаҳкамлик, кг/ см^2	320
Диэлектрик доимийлиги частотада, Hz	4.5
Иссиқлик ўтказувчанлик, Вт/мк	0.25-0.40

1.4 Ишлаб чиқариш ҳолати рақамларда

2016 йилда керамик санитар-техник буюмларга бўлган талаб 365,0 минг.дона, ишлаб чиқариш ҳажми эса 125,8 минг.донани ташкил этган (таъминланганлик даражаси 34 фоиз).

2020 йилга келиб юқоридаги барча рақамларда ўсиш кўрсаткичлари юз берган. Хусусан, 2020 йилда керамик санитар-техник буюмларга бўлган

талаб 625,0 минг.донани, ишлаб чиқариш ҳажми эса 250,0 минг.донани ташкил этган (таъминланганлик даражаси 40 фоиз).

Амалда 2016 йилда умумий қиймати 36,4 млрд.сўмлик 125,8 минг.дона керамик санитар-техник буюмлар ишлаб чиқарилган бўлса, ушбу рақамлар 2021 йилда 110,0 млрд.сўмлик 535,0 минг.дона, 2026

йилда 157,5 млрд.сўмлик 700,0 минг.донани ташкил этиши ре-
жалаштирилмоқда.

2020 йилда 631,7 минг.дона
керамик санитар-техник бу-
юмлар импорт қилинган бўлса,

2026 йилга келиб ички талаб
қопланиши натижасида 200,0
минг.дона маҳсулот экспорт
қилинади.

Юқори қўшилган қийматли
маҳсулот бўлган керамик сани-

тар-техник буюмлари экспорт кўрсаткичи 2021 йилда 1,0 млн. АҚШ доллари, 2026 йилда 2,5 млн. АҚШ долларини ташкил этиши кутилмоқда.

Тармоқнинг эрнегия истеъмоли ўзгаришини кузатадиган бўлсак, 2020 йилда қурилиш материаллари ишлаб чиқаришда табиий газ истеъмоли 2 077 млн.куб.м. ни ташкил этган бўлиб, шундан керамик санитар-техник буюмлар бўйича газ истеъмоли 4 фоизни ташкил қилган. 2021 йилда қурилиш материаллари ишлаб чиқаришда табиий газ истеъмоли 2 168 млн.куб.м. ни ташкил этиши, шундан керамик санитар-техник буюмлари бўйича газ истеъмоли 4 фоизни ташкил этиши кутилмоқда.

2021 йилда табиий газда қурилиш материаллари ишлаб чиқарувчи корхоналар сони 182 тани (18 фоиз), кўмирда қурилиш материаллари ишлаб чиқарувчи корхоналар сони 805 тани (82 фоиз) ни, 2026 йилга

келиб, табиий газда қурилиш материаллари ишлаб чиқарувчи корхоналар сони 12 тани (1 фоиз), кўмирда қурилиш материаллари ишлаб чиқарувчи корхоналар сони 975 тани (99 фоиз) ни ташкил қилиши прогноз қилинмоқда.

Умумий олганда, 2021 йилда республикада барча турдаги қурилиш материаллари ишлаб чиқариш кўрсаткичи 24,2 трлн сўмни, 2026 йилда эса 41,5 трлн сўмни ташкил этиши режалаштирилган. Экспорт эса 2021 йилда 270 млн АҚШ доллари, 2026 йилга келиб эса 505 млн АҚШ долларига етказилиши прогноз қилинмоқда.

Шу билан бирга, соҳага жалб этилаётган инвестициялар миқдори 2021 йилда 1 610,0 млн АҚШ доллари, 2026 йилда 2 250,0 млн АҚШ долларини, маҳаллийлаштириш кўрсаткичлари эса 2021 йилда 905,1 млрд сўмни, 2026 йилга келиб эса 1 550,0 млрд сўмни ташкил этиши кутилмоқда.

II. ХОМ АШЁ ТУРЛАРИ ВА МАВЖУД ЗАҲИРАЛАР

2.1 Хом ашё турлари

Санитар-техника маҳсулотларини ишлаб чиқаришда каолин, дала шпати, кварц қуми, оҳактош, талк каби хом ашёлардан фойдаланилади.

КАОЛИН — оқ рангли гил, асосан, каолинитдан ташкил топган. Гранит, гнейс, сланец ва бошқалар таркибида дала шпатлари бўлган тоғ жинсларининг нурашидан ёки гидротермал ўзгаришидан ҳосил бўлади. Бирламчи каолин ювилиб, турғун сув ҳавзаларида қум орасида майин дисперс гил чўкиндиларидан иборат қатлам, линза шакллари ҳосил қилса, ундаги каолин иккиламчи каолин дейилади.

Ер юзасига яқин ётувчи каолин очиқ усулда қазиб олинади, кейин бойитилади. Каолин қоғоз, чинни, фаянс, кимё, ўтга чидамли буюмлар ва изоляторлар тайёрлашда ишлатилади. Каолиннинг жаҳондаги ресурслари 20 млрд тонна атрофида, шунинг ярмига яқини АҚШда.

Каолин конлари Украина, Кавказ, Уралда, Ўзбекистонда (Оҳангарон, Сувқайтди, Қарноб, Қувасой, Овминзатоғ, Олтинтоғда) бор.

Дала шпати - энг кўп тарқалган тоғ жинслари ҳосил қилувчи минераллар бўлиб, улар ер пўсти массасининг 50% ини ташкил қилади. Эрозия ва парчала ниш вақтида клейлар ва бошқа чўкинди жинслар ҳосил бўлади.

Дала шпати керамика ишлаб чиқаришда, пайвандлаш ва металлургияда оқим сифатида, рубидий ва улар таркибидаги айрим бошқа элементлар-ифлосликларни олиш учун хом ашё сифатида кенг қўлланилади. Кумуш-зангори ва олтин иридессенсе таъсирига эга бўлган ярим шаффоф ва шаффоф фелдспатоидларнинг баъзи навлари безак тошлари сифатида ишлатилади.

ҚУМ — бир-бири билан бирлашмайдиган, майда заррачалардан ташкил топган чўкинди

тоғ жинси. Тоғ жинсларининг майда бўлакча (парча)лари ва турли минералларнинг думалоқ ва қиррали заррачаларидан таркиб топган.

Пайдо бўлиш шароитларига кўра қум дарё, кўл, денгиз, флювиогляциал, элювиал, пролювиал қумларга бўлинади. Одатда, қумнинг ўлчами 0,05 мм дан 2 мм гача бўлади. Улар майда доначали (0,1—0,25 мм), ўрта доначали (0,25—0,5 мм), йирик доначали (0,5—1 мм) ва жуда йирик доначалидир (1—2 мм). Қум минералогик таркибига кўра, кварцли, глауконит-кварцли, дала шпати-кварцли ва бошқа турларга бўлинади. Таркибий қисмига қараб, бир минералли (олигомикт) ва кўп минералли (полимикт) қумларга бўлинади. Қум конлари кенг тарқалган. Қумда олтин, платина, олмос, сапфир, рубин, циркон, рутил, титанит, ильменит ва бошқа кўпгина қимматбаҳо минераллар мавжуд. Бу минералларнинг бир қисми фойдали қазилма си-

фатида ажратиб олинади. Табиий ва сунъий (тоғ жинсларини майдалаш йўли билан олинadиган) қумдан қурилишда ва қурилиш материаллари ишлаб чиқаришда, кварцли қумдан шиша, чинни, фаянс, қурилиш керамикаси ишлаб чиқаришда ҳамда қўйма шакллар ясашда хом ашё сифатида фойдаланилади.

ОҲАҚТОШЛАР — карбонатли чўкинди тоғ жинслари. У асосан кальций карбонат (CaCO_3) дан ҳар хил катталиқдаги калцит кристаллари шаклидаги биоген, детритал жинсдир. Таркиби 50% дан ортиқ калцитдан ёки арагонит минерали (CaCO_3)дан иборат.

Кўпинча таркибида аутиген, диагенетик ва эпигенетик минераллар, чақиқ (терриген ва карбонат) зарралар аралашмаси учрайди. Оҳақтошнинг таркибида 4 — 17% гача MgO бўлса, доломитли оҳақтош;

21% $\text{SiO}_2 + \text{R}_2\text{O}$ — мергелли оҳақтош; кварц, опал ва халседон кўшилса — қумтошли ва

кремнийлашган оҳактош деб юритилади.

ТАЛЬК — варақсимон силикатларнинг кичик синфига мансуб минерал. Кимёвий таркиби $Mg_3[Si_4O_{10}](OH)_2$ бўлиб, унда MgO 1,7%, SiO_2 63,5%, H_2O 4,8%. Баъзан магний Fe, Ni, Al, Cr билан ўрин алмашиши мумкин. Талькнинг виллемсеит (никелли), миннесотаит (темирнинг миқдори 50 — 80%), стеатит (гилватасимон ёғли минерал; зич массивли) агалит (ингичка толали) турлари мавжуд. Ўта асосли тоғ жинсларининг магнезиал силикатларини гидротермал ўзгариши маҳсули. Агрегатлари варақ ва тангачасимон шаклда, ушлаганда ёғлиқсимон. Юпқа варақчалари шаффоф ёки қисман нур ўтказди. Ялтираши шишадек, садаф каби товланиб туради. Варақчалари эгиловчан, лекин қайишқоқ эмас. Баргсимон ёки ингичка донали, баъзан 10 см гача бўлган нотўғри шаклли пластинкасимон, уланиш текислигида эгиловчан шаффоф

тангачаларга осон ажралувчи мўрт агрегатлар ҳосил қилади. Ранги оқ, яшилроқ. Қаттиқлиги 1, зичлиги 2,6 — 2,8 г/см³. Оловбардош, иссиқлик ва электрни яхши ўтказмайди. Тальк конлари магнитга бой бўлган тоғ жинсларининг ўзгариш маҳсулот, контакт метасоматик жараёнлар билан боғлиқ бўлиб, кўпинча гидротермал босқичда доломитлар билан интрузив жинслар контактида юзага келади. Тальк сланецлар ва лиственитларнинг жинс ҳосил қилувчи минерали. Талькдан локбўёқ, резина, қоғоз, атирупа саноатида тўлдирувчи, техникада қаттиқ суркама, кислота ва оловга чидамли материал сифатида, айниқса керамикада кўп ишлатилади. Темирсиз стеатитли Талькдан безак тошлари сифатида фойдаланилади. Ўзбекистонда Нурота, Зиравулоқ, Зиёвуддин, Чатқол Қурама тоғларида Тальк намоёнлари, Султон Увайсда эса кичик кони мавжуд.

2.2 Республика худудларида мавжуд хом ашё заҳиралари

КАОЛИН

Вилоят номи	Конлар сони, дона	Заҳираси, минг.тонна
Навоий	2	16386
Самарқанд	1	1245,2
Тошкент	2	1291927,4
Жами:	5	1309558,6

КЕРАМИКА КУМИ, ТОШИ

Вилоят номи	Конлар сони, дона	Заҳираси, минг.тонна
Қорақалпоғистон	3	331374
Жиззах	2	6696
Қашқадарё	2	17810,4
Навоий	3	13277,2
Самарқанд	1	3755
Сурхондарё	1	57160
Тошкент	1	70,7
Фарғона	3	45146
Жами:	16	175289,3

ОҲАКТОШ

Вилоят номи	Конлар сони, дона	Заҳираси, минг.тонна
Қорақалпоғистон Республикаси	8	200977,4
Андижон	1	1700,3
Бухоро	2	12930,8
Жиззах	8	67367,4
Қашқадарё	1	8862
Навоий	3	62198,2
Наманган	2	9881,9
Самарқанд	1	3668
Сурхондарё	3	15895,4
Тошкент	3	4817,9
Фарғона	2	15598
Жами:	34	403897,3

ТАЛЬК

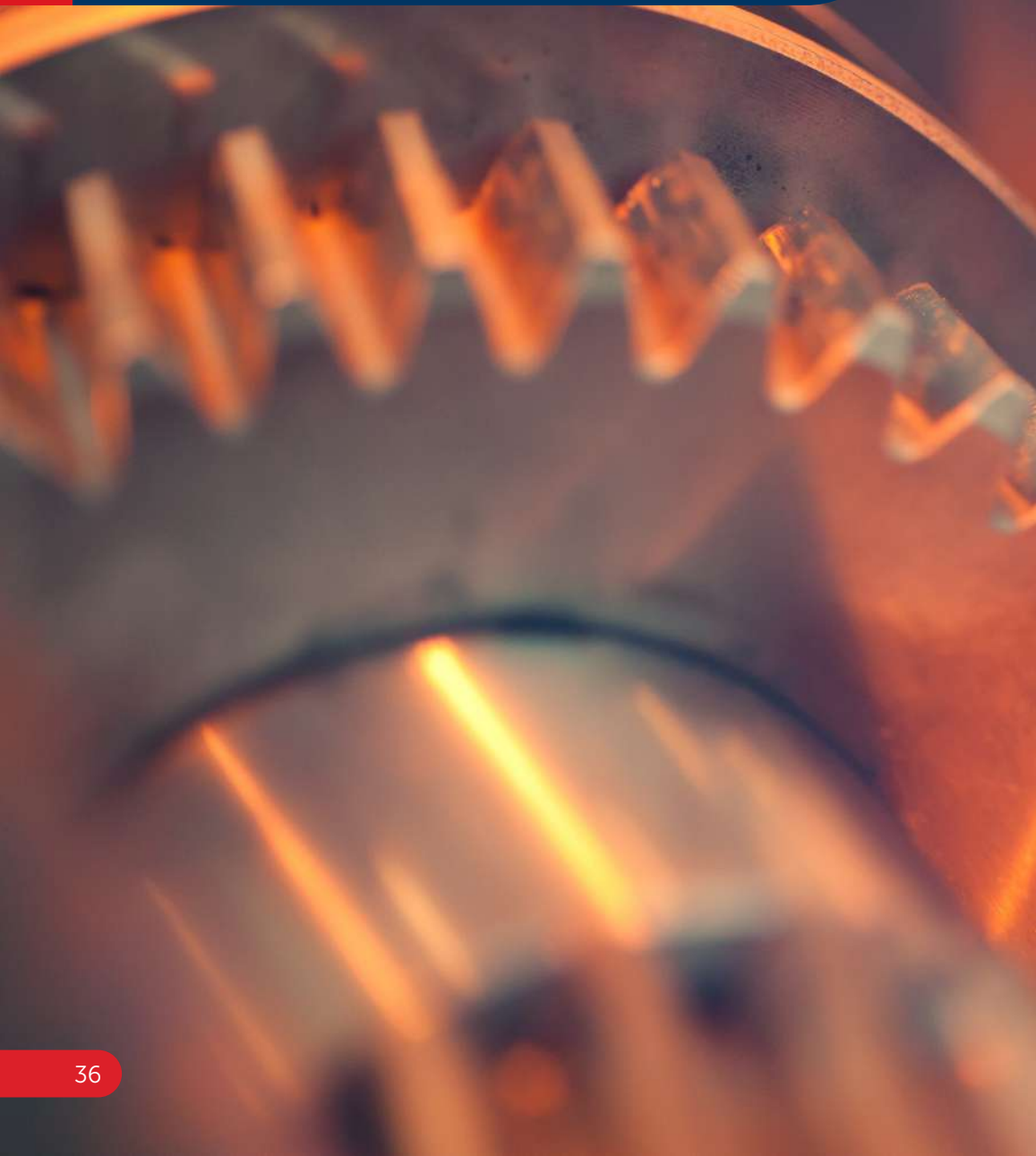
Вилоят номи	Конлар сони, дона	Заҳираси, минг.м3
Қорақалпоғистон Республикаси	1	6666.1
Жами:	1	6666.1

ДАЛА ШПАТИ

Вилоят номи	Конлар сони, дона	Заҳираси, минг.м3
Қорақалпоғистон Республикаси	1	5
Навоий	3	68.2
Жами:	2	175289,3

III. ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ

Ишлаб чиқариш технологиясини баён этишда унитаз ишлаб чиқариш технологик линиясини асос сифатида оламиз. Демак унитаз ишлаб чиқариш бир нечта босқичлардан иборат. Куйида уларни тавсифлаймиз:

1-босқич. Хом ашё тайёрлаш. Хом ашё тайёрлашда юқорида санаб ўтилган каолин, кварц қуми, дала шпати, керамика қуми, охактош каби бир қатор хом ашёлар ишлатилади. Хом ашёлар олдиндан аниқлаб олинган ўзгармас про-

порцияларда бир бири билан аралаштирилади. Белгиланган нисбатда техник сув қўшилади, аралашма секинлик билан ускунада аралаштирилади.

2-босқич. Преслаш қолипга қуйиш. Ушбу босқичда тайёр аралашма қолипга қуйилади. Аралашма қолипларга қуйилишидан олдин қолипларнинг ўлчамлари қатъий текширилади.

3-босқич. Қуритиш ва қуйдиришга тайёрлаш. Ушбу босқичда унитазлар қолиплардан

ажратиб олинади. Ярим тайёр унитазлар конвейер орқали куритишга юборилади ва махсус ускуналарда куритилади. Курилган унитазлар куйдиришдан олдин мутахассислар томонидан сифат текширувидан ўтказилади.

4-босқич. Куйдириш. Ушбу босқичда сифат текширувидан ўтган ярим тайёр унитазлар махсус печларга куйдириш учун юборилади. Печда ҳарорат маҳсулотлар деформацияга учрамаслиги учун секин аста 1200 °C даражагача кўтарилади. Сўнгра ҳарорат секин асталик билан туширилади. Ушбу жараён 10 соат давом этади.

5-якуний босқич. Печдан

олинган унитазлар қадоқланади ва вақтинча сақлаш омборларига юборилади.

Унитаз ва раковина ишлаб чиқариш технологик линиялари нархлари.

Унитаз ва раковина ишлаб чиқариш технологик линияларининг нархи қиммат ҳисобланади. Италия ва Хитойда ишлаб чиқарилган технологик линияси тахминан умумий ҳисобда 1 300 000 – 2 000 000 АҚШ доллари миқдорида нархланади.

Унитаз ва раковина ишлаб чиқариш технологик линиялари ишга туширилиши натижасида 20-25 нафар янги иш ўрни яратилиши мумкин.

IV. СИФАТ, МЕЪЁРИЙ ҲУЖЖАТЛАР ВА ЎЛЧОВ ВОСИТАЛАРИ

4.1 Стандарт ва сифат кўрсаткичлари

Ўзбекистон Республикасининг "Стандартлаштириш тўғрисида"ги Қонунига асосан барча маҳсулот ва хизматлар тегишли тартибда стандартлар асосида ишлаб чиқарилиши қатъий белгилаб қўйилган.

Мазкур норматив ҳужжатлар орқали санитар-техник маҳсулотлар ишлаб чиқариш, уларни сақлаш, хом ашёни танлаш, маҳсулотни ташиш, даврий сифат кўрсаткичларини текшириб бориш каби талаб ва тавсиялар келтирилади.

Ушбу стандартларни Ўзбекистон республикаси Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги ҳузуридаги Техник жиҳатдан тартибга солиш агентлигининг Стандартлар институтидан сотиб олиш мумкин.

Бундан ташқари санитар-техник маҳсулотларга хорижда талаб кучли эканлигидан келиб чиқиб, экспорт қилинадиган давлатнинг меъёрий ҳужжатлари асосида ҳам ишлаб чиқариш мумкин.

**Санитар-техник маҳсулотлар ишлаб
чиқариш учун зарур намунавий
стандартлар қуйидагилар:**

Стандарт рақами	Стандарт номи
ГОСТ 30493-2017	Санитар-техник буюмлар. Таснифи ва асосий ўлчамлари.
ГОСТ 13449	Санитар-техник буюмлар. Синов усуллари
ГОСТ 15167	Санитар-техник буюмлар. Умумий техник шартлар.
ГОСТ 22847-85	Керамикадан унитазлар. Техник шартлар.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 23 майдаги “Қурилиш материаллари саноатини жадал ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-4335-сонли қарорининг 6-илоvasи “2021 йилнинг 31 декабрига қадар давлат

томонидан қўллаб-қувватлаш орқали қабул қилинадиган қурилиш материаллари соҳасидаги халқаро стандартлар рўйхати”га мувофиқ 2019 йилда 340 та, 2020 йилда 542 та халқаро стандартлар қабул қилинди, 2021 йилда яна 505 та халқаро стандарт қабул қилиш режалаштирилган.

4.2 Мувофиқлик сертификати ва уни online тарзда расмийлаштириш

Жараён оддий ва унда инсон омили иштироки камайтирилган.

Санитар-техник маҳсулотлар учун мувофиқлик сертификатини масофадан туриб олиш мумкин. Бунда Сиз **singlewindow.uz** электрон платформасига кирасиз, **ариза тақдим этиш** тугмачасини босган ҳолда ўз маълумотларингизни киритасиз.

Аризангиз кўриб чиқиларди ҳамда **3 иш куни ичида** тегишли мутахассислар келиб Сиз ишлаб чиқараётган сани-

тар-техник маҳсулотлар намуналар олади. Маҳсулотни тегишли тартибда лаборатория синовларида текширади, стандарт талабларга жавоб берган тақдирда Сизга мувофиқлик сертификати берилади.

4.3 Ўлчов воситалари ва уларни қиёслов кўриги

Санитар-техник маҳсулотлар ишлаб чиқаришда турли хил ўлчов воситаларидан, хусусан узунлик ўлчов инструменти, чегаравий ясси узунлик ўлчовлари, соат индикаторлар, штангенциркул каби ўлчов воситаларидан фойдаланилади.

Ушбу ўлчов воситалари санитар-техник маҳсулотларнинг сифати, стандарт талабларда белгиланган геометрик ўлчамлардан, оғирликлардан четга чиқмаганлиги каби муҳим фак-

торларни доимий назорат қилиш учун зарур ҳисобланади.

Ушбу ўлчов воситалари Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлигининг 2019 йил 30 июлдаги «Метрология текширувидан ўтказилиши лозим бўлган ўлчов воситалари туркумларининг рўйхатини тасдиқлаш тўғрисида» ги **3174-сон буйруғига** асосан **Миллий метрология институти томонидан қиёслов кўригидан ўтказилади.**

[illegible]

29%

Санитар-техник буюмлар ишлаб чиқаришда каолин, дала шпати, кварц қуми, доломит, оҳактош, тальк ва бошқа қўшимчалардан фойдаланилади.

Қуйидаги жадвалда 28 кг оғирликдаги унитаз ишлаб чиқариш учун кетадиган хом ашёнинг намунавий миқдорий таркиби берилган.

Санитар-техник буюмлар (унитаз, 28 кг)	1 дона	Каолин – 19,6 кг Дала шпати – 2,8 кг Кварц қуми – 2,8 кг Оҳак тоши – 1,4-2 кг. Талк – 1-1,2 кг Ва бошқа қўшимчалар
--	----------------------	---

**Санитар-техник буюмлар (унитаз, 28 кг) 1 дона
ишлаб чиқаришда хом-ашё материалларига
кетидаган дастлабки харажатлар**

Хом ашё тури	1 дона материал сарфи, кг	Нархи, сўм/кг	Шу жумладан 1 дона учун сарф этилган хом ашё, сўм	1 минг дона санитар техник буюмлар йиллик харажатлар, минг сўм
Каолин	19,6	2550	49 980	49 980 000
Дала шпати	2,8	520.0	1 456	1 456 000
Кварц қуми	2,8	350.0	980	980 000
Охак тоши	1,4	900.0	1 260	1 260 000
Тальк	1	5 235.0	5 235	5 235 000
Бошқа қўшимча хом ашёлар		195 000	78 000	78 000 000
Электр-энергия	12.5 кВт/ 100 дона	450,0	5 625	5 625 000
Бошқа харажатлар 20%			34 20 640	136 834 560
Жами:			171 043.2 сўм/дона	171 043 200 сўм/йил
Транспорт харажатлари: (жами харажатларнинг 3,0%)			5 131 296	176 174 496
Хом-ашёларни сақлаш харажатлари: (жами харажатларнинг 1,0%)			1 710 432	172 753 632
Жами (транспорт ва сақлаш харажатлари қўшиб ҳисоблаганда) харажатлар:			6 841 728	177 884 928
Ишлаб чиқарувчининг фойдаси: (жами харажатларнинг 30,0%)			53 365 478.4	231 250 406.4
Умумий:				231 250 406.4

VI. ЭКОЛОГИК МЕЪЁРЛАР ВА АТРОФ МУҲИТГА ТАЪСИРИ

6.1 Экологик меъёрлар ва тартибга солувчи ҳужжатлар

Экология – тирик жонзотларнинг яшаш шароити ва уларнинг ўзлари яшаб турган муҳит билан ўзаро мураккаб муносабатлари ва шу асосда туғилган қонуниятларни ўрганади, инсоннинг табиат билан ўзаро таъсирини энг мақбул тарзда ишлаб чиқаради. Экологик назорат атроф муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари талаблари бузилишининг олдини олиш, уни аниқлаш ва унга чек қўйишга, табиатни муҳофаза қилиш фаолияти самарадорлигини оширишга қаратилган давлат ва жамоатчилик чора-тадбирлари тизимидир.

Ўзбекистон Республикасининг 1992 йилдаги 9 декабрдаги **«Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»**ги ҳамда 1996 йил 27 декабрдаги **«Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш тўғрисида»** Қонунлари табиий муҳит шароитларини сақлашнинг, табиий ресурслардан

оқилона фойдаланишнинг ҳуқуқий, иқтисодий ва ташкилий асосларини белгилаб беради. Қонуннинг мақсади инсон ва табиат ўртасидаги муносабатлар уйғун мувозанатда ривожланишини, экология тизимлари, табиат комплекслари ва айрим объектлар муҳофаза қилинишини таъминлашдан, фуқароларнинг қулай атроф муҳитга эга бўлиш ҳуқуқини кафолатлашдан иборатдир.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 30 октябрдаги “2030 йилгача бўлган даврда Ўзбекистон Республикасининг атроф муҳитни муҳофаза қилиш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5863-сонли фармониға биноан:

- экологик жиҳатдан энг кам хавф туғдирувчи материаллардан, маҳсулотлардан, ишлаб чиқариш объектлари ва бошқа объектлардан устувор даражада фойдаланиш;

- иқтисодиётни экология-

лаштириш, табиатдан фойдаланишнинг иқтисодий механизmlарини жорий қилиш, экологик жиҳатдан энг кам хавф туғдирувчи материаллар, маҳсулотлардан, ишлаб чиқариш объектлари ва бошқа объектлардан устувор даражада фойдаланиш;

- янгидан фойдаланишга топшириладиган ишлаб чиқариш қувватларининг атмосфера ҳавосини ифлослантирувчи стационар манбаларида самарадорлиги **99,5 фоиздан** паст бўлмаган чанг ва газларни тўғиб қолувчи қурилмалар қўлланилишини таъминлаш;

- амалдаги ишлаб чиқариш қувватларининг атмосфера ҳавосини ифлослантирувчи стационар манбаларида самарадорлиги **95 фоиздан** паст бўлмаган чанг ва газларни тўғиб қолувчи қурилмалар қўлланилишини таъминлаш каби топшириқларидан келиб чиқиб қурилиш материаллари саноатидаги мавжуд ишлаб чиқариш

корхоналари ва янгидан ташкил этиладиган корхоналарга ушбу талаблар белгиланган.

Инсоният ҳаёти уни ўраб турган табиий муҳит билан узвий боғлиқ бўлиб, буни тасдиқлайдиган манбаалар ҳар қадамда учраб туради. Жаҳон кўламида жадал суръатлар билан кечаётган фан-техника инқилоби одамларнинг меҳнат шароити, турмуш даражаси яхшиланишига ижобий таъсир этиш билан бирга у туғдирган экологик ўзгаришлар, ўз навбатида, инсониятга, уни ўз бағрида сақлаётган она табиатга асоратли таъсир кўрсатмоқда. Бизни ўраб турган табиатни чиндан ҳам она десак бўлади. Чунки у бутун борлиқни ҳаётбахш нафаси билан таъминлаб туради, тўйдиради, кийинтиради. Ана шундай марҳаматли табиатнинг озор топиши у билан бевосита одамзод ва жониворларни тахликага солиб қўйиши мумкин. Азот оксидларининг чиқариб ташланиши криоген

техникада ва уй шароитида хлор-фтор-карбонатларнинг кенг қўламда қўлланилиши Ернинг озон қаватини сақлаш муаммосини кескинлаштириб юборади.

Ҳозирги замон фан-техника тараққиёти, шунингдек табиатга антропоген (инсоннинг бевосита қатнашиши) таъсир этишнинг тобора кучайиши натижасида табиий омилларнинг ўзаро боғланиши маълум даражада мувозанатдан чиқмоқда, бу эса ер юзида ҳаётий жараён рисоладагидек кечишига хавф солмоқда. Шу боисдан табиий муҳитни асраш муаммолари кўп жиҳатдан экологик тадқиқотлар билан боғланади.

Табиий бойликлардан оқилана фойдаланишдан табиатда рўй берадиган жараёнларнинг ўзаро боғлиқлиги ва ривожланиш қонуниятлари ҳақидаги билимлар катта аҳамиятга эга. Бусиз табиий жараёнларга баҳо бериш, уларни ҳисобга олиш, табиатга, табиат компонент-

ларига кўрсатилган ҳар қандай таъсирнинг келажақда қандай оқибатларга олиб келишини олдиндан билиш мумкин эмас. Инсон табиатдан фойдаланганда ва унга таъсир кўрсатаётганда билиши ва фаолиятида амал қилиш зарур бўлган, асосан, **5 қонуният** мавжуд:

1) Табиатдаги барча компонент ва элементлар ўзаро бир-бирлари билан боғланган, ўзаро таъсир этиб, муайян мувозанатда бўлиб, уйғунлик ҳосил қилган. Бирон компонент ёки элемент ўзгарса, бутун табиий комплексда ўзгариш рўй беради;

2) Табиатда тўхтовсиз модда ва энергиянинг айланма ҳаракати рўй бериб туради. Бу ҳаёт асоси;

3) Табиий жараёнларнинг ривожланишида муайян даврийликлар мавжуд (суткалик, йиллик, 12 йиллик, 33— 35 йиллик ва кўп йиллик);

4) зоналик;

5) регионаллик.

6.2 Экологик ҳужжатларни расмийлаштириш

Экологик назорат объектлари қуйидагилардан иборат:

ер, ер ости бойликлари, сувлар, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси, атмосфера ҳавоси атроф муҳитга таъсир кўрсатувчи табиий ва техноген манбалар атроф муҳит ифлосланишига ва табиий ресурслардан нооқилона фойдаланилишига олиб келиши, фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига таҳдид солиши мумкин бўлган фаолият, ҳаракат ёки ҳаракатсизлик.

Экологик назоратнинг турлари:

давлат экологик назорати;
идоравий экологик назорат;
ишлаб чиқариш экологик назорати;
жамоатчилик экологик назорати.

Ҳар қандай янги лойиҳа бўйича ишлаб чиқариш корхонасини ташкил этилишида **экология йўналиши бўйича 5 та норма-**

тив-ҳужжат ишлаб чиқилиши мажбурий тарзда қонунчилигимиз билан мустаҳкамланиб қўйилган. Булар:

АМТА – атроф муҳитга таъсири аризаси ҳақидаги ҳужжат;

ЭОА – экологик оқибатлар аризаси ҳақидаги ҳужжат;

ПДВ – атмосфера қатламига чиқариладиган ташламалар ҳақидаги норматив;

ПДС – ер қатламига чиқариладиган зарарли чиқинди оқавалар ҳақидаги норматив. Агар чиқинди сувлар канализация тармоғига уланса **КЭН** нормативи ишлаб чиқарилади;

ПДО – ишлаб чиқариш корхонасининг фаолияти давомида ажраладиган саноат ва маиший чиқиндиларнинг ҳудудга ва атрофга жойлаштирилиши ҳақидаги норматив. Агар чиқиндилар экологик сертификатланган бўлса компенсацион тўловларга тортилмайди.

VII. МЕҲНАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ

7.1 Техника хавфсизлиги ва саноат санитария қоидалари

Ўзбекистон Республикасида хавфсиз ва қулай меҳнат шароитида ишлаш юзасидан фуқароларнинг ҳуқуқлари Ўзбекистон Республикаси Конституциясида (37-модда) мустаҳкамланиб қўйилган. Ушбу конституциявий кафолатни амалда рўёбга чиқарилишига қаратилган аниқ чора тадбирлар Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодексида, «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги қонунда, бошқа бир қатор қонунлар ва қонун ости норматив ҳужжатларида белгиланган.

Меҳнат муҳофазаси - инсоннинг меҳнат жараёнидаги хавфсизлиги, сиҳат-саломатлиги ва иш қобилиятининг сақланишига қаратилган тадбирлар. Қонун ҳужжатларида меҳнат жараёнида қўлланиладиган ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техник, санитария-гигиена, даволаш-профилактика чора тадбирлари белгилаб қўйилади. Меҳнат қилувчи шахс хавф-

сизлиги, саломатлиги, меҳнат қилиш қобилиятини ҳимоялаш, соғлом меҳнат шароитлари яратиш, касб касалликлари юз бериш хавфини олдини олиш, ишлаб чиқаришда жароҳатланишларга йўл қўймаслик қабилар меҳнат муҳофазаси олдидаги вазифалар ҳисобланади.

Меҳнат муҳофазасига оид талаблар ва стандартлар Меҳнат кодекси, «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги қонун талаблари асосида ишлаб чиқариладиган корхона ва ташкилотларнинг ички меҳнат тартиби қоидалари, жамоа шартномалари, тармоқ ёки минтақавий жамоа келишувлари, корхоналарнинг бошқа ички норматив ҳуқуқий ҳужжатларида, муайян соҳа, касб, иш жойларига оид бўлган Меҳнат муҳофазаси стандартларида белгилаб қўйилади. Мулкчилик шакли ва ҳўжалик юритиш усулидан қатъий назар барча корхона, муассаса, таш-

килотлар ўз ходимлари учун соғлом ва хавфсиз меҳнат шaroитини яратиши, хавфсизлик техникаси чораларини кўриши, меҳнатни муҳофаза қилиш хизматларини ташкил этиши, бошқа ташкилий техник тадбирларни амалга ошириши шарт.

Меҳнатни муҳофаза қилиш — бу тегишли қонун ва бошқа меъёрий ҳужжатлар асосида амал қилувчи, инсоннинг меҳнат жараёнидаги хавфсизлиги, сиҳат-саломатлиги ва иш қобилияти сақланишини таъминлашга қаратилган ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техникавий, санитария-гигиена ва даволаш-профилактика тадбирлари ҳамда воситалари тизимидан иборат.

Ходимларга техника хавфсизлиги, ишлаб чиқариш санитарияси, ёнғин чиқишдан сақланиш ва меҳнатни муҳофаза қилишнинг бошқа қоидалари ҳақида йўл-йўриқлар бериш ҳамда ходимларнинг меҳнат-

ни муҳофаза қилишнинг ҳамма талабларига риоя этишларини доимий равишда текшириб бориш вазифаси иш берувчи зиммасига юклатилади.

Меҳнат муҳофазасида қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

жамоавий ҳимоя воситалари — тузилиши ёки вазифаси жиҳатидан ишлаб чиқариш биноти ва ишлаб чиқариш жараёни билан боғлиқ бўлган, ходимларга зарарли ишлаб чиқариш омили ва (ёки) хавфли ишлаб чиқариш омили таъсирининг олдини олиш ёки уни камайтириш, шунингдек ифлосланишлардан ҳимоя қилиш учун мўлжалланган техник воситалар ва бошқа воситалар;

зарарли ишлаб чиқариш омили — таъсири ходимнинг касб касаллигига чалинишига олиб келиши мумкин бўлган ишлаб чиқариш омили;

иш ўрни — меҳнат фаолияти жараёнида ходимнинг доимий

ёки вақтинчалик бўлиш жойи;

ишлаб чиқариш фаолияти — маҳсулот ишлаб чиқариш, хом ашёни қайта ишлаш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш чоғида амалга ошириладиган ҳаракатлар йиғиндиси;

ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса — ходимнинг иш берувчининг ҳудудида ҳам, унинг ташқарисида ҳам ўз меҳнат ва-зифаларини бажариши билан боғлиқ ҳолда, шу жумладан иш берувчи томонидан берилган транспортда иш жойига келаётган ёки ишдан қайтаётган вақтда меҳнатда майиб бўлишига ёки соғлиғининг бошқача тарзда шикастланишига олиб келган ва ходимни бошқа ишга ўтказиш заруратига, у касбга оид меҳнат қобилиятини вақтинча ёки турғун йўқотишига ёхуд вафот этишига сабаб бўлган ҳодиса;

касб касаллиги — ходимнинг унга зарарли ишлаб чиқариш омили ёки хавфли ишлаб

чиқариш омили таъсири натижасида юзага келган ва унинг касбга оид меҳнат қобилиятини вақтинча ёхуд турғун йўқотишига сабаб бўлган ўткир ёки сурункали касаллиги;

меҳнат шароитлари — меҳнатни амалга ошириш чоғидаги ижтимоий ва ишлаб чиқариш омиллари йиғиндиси;

меҳнатни муҳофаза қилиш — меҳнат жараёнида инсоннинг хавфсизлигини, ҳаёти ва соғлиғи, иш қобилияти сақла-нишини таъминлашга доир ҳуқуқий, ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техникавий, санитария-гигиена, даво-лаш-профилактика, реабилита-ция тадбирлари ҳамда восита-лари тизими;

меҳнатда майиб бўлиш — ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса оқибатида ходимнинг касбга оид меҳнат қобилиятини вақтинча ёки турғун йўқотиши;

ноқулай ишлаб чиқариш

омиллари — зарарли ишлаб чиқариш омилининг ва (ёки) хавфли ишлаб чиқариш омилининг мавжудлиги;

хавфли ишлаб чиқариш омили — таъсири ходимнинг шикастланишига олиб келиши мумкин бўлган ишлаб чиқариш омили;

шахсий ҳимоя воситалари — ходимга зарарли ишлаб чиқариш омили ва (ёки) хавфли ишлаб чиқариш омили таъсирининг олдини олиш ёки уни камайтириш, шунингдек ифлосланишлардан ҳимояланиш учун фойдаланиладиган техник воситалар ва бошқа воситалар.

**VIII. ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ
ИНТЕРНЕТ ТАРМОҒИ ОРҚАЛИ ДАВЛАТ
РЀЙХАТИДАН ЎТКАЗИШ МЕХАНИЗМИ**

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йил 25 ноябрдаги 312-сонли “Тадбиркорлик субъектларини интернет тармоғи орқали давлат рўйхатидан ўтказиш механизмини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори билан мамлакатимизда 2014 йилнинг 1 январдан бошлаб тадбиркорлик субъектларини Интернет тармоғи орқали давлат рўйхатидан ўтказиш механизми жорий этилди.

Унга қўра, электрон рўйхатдан ўтказиш таъсис ҳужжатларини масофадан туриб ва интерактив расмийлаштириш йўли билан намунавий шакллар асосида тайёрлаш имконияти бўлган Ўзбекистон Республикаси интерактив давлат хизматлари ягона портали орқали амалга оширилади. Электрон рўйхатдан ўтказишда зарур ҳужжатларни илова қилган ҳолда рўйхатдан ўтказиш учун ариза бериш, шунингдек рўйхатдан ўтказилган

таъсис ҳужжатларини ва тадбиркорлик субъектларининг давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳномани бериш электрон рақамли имзодан фойдаланган ҳолда амалга оширилади.

ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ ДАВЛАТ РЎЙХАТИДАН ЎТКАЗИШ МЕХАНИЗМИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 28 октябрдаги «Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш ва ҳисобга қўйиш тизимини такомиллаштириш тўғрисида» ги ПҚ-2646-сонли қарорига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 9 февралдаги 66-сонли қарори билан тасдиқланган “Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш” тартиби тўғрисидаги Низом асосида амалга оширилади.

IX. ЯНГИ ТАШКИЛ ЭТИЛГАН ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ МОЛИЯЛАШТИРИШ ТАРТИБИ

Бугунги кунда банклар томонидан тадбиркорликни ривожлантириш учун кенг имкониятлар яратилган бўлиб, молиялаштириш дастурлари доирасида банклар томонидан турли хилдаги кредитлар таклиф этилмоқда.

Кредитларининг турлари бизнесни ривожлантириш, унинг рақобатбардошлигини таъминлаш билан боғлиқ бўлган исталган масалаларни ҳал қилишга имкон беради.

Кредит тақдим этиш тўғрисидаги қарор қабул қилишда банк мижознинг ҳақиқий ҳолати тўғрисидаги маълумотларга асосланади. Бунда эътибор расмий кўрсаткичларга эмас, балки молиялаштириш назарда тутилган бизнеснинг ривожла-

ниш истиқболларига қаратилади.

КРЕДИТ ОЛИШ УЧУН КЕРАКЛИ ҲУЖЖАТЛАР:

- кредит олиш учун ариза (кредит муддати, фоизи, мақсади кўрсатилган ҳолда);

- бизнес-режа (маҳсулот турлари, ишлаб чиқариш технологиялари, сотиб олинadиган ёки ижарага олинadиган асбоб ускуналар рўйхати, хом ашё заҳиралари, маҳсулотга бўлган талаб, ишлаб чиқариш самарадорлиги кўрсатилади);

- корхона ташкил қилинганлиги тўғрисидаги ҳужжатлар (гувоҳнома, Устав);

- таъминот ҳужжатлари (гаровга қўйиладиган кўчма ва кўчмас мулк, кафиллик).

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 23 майда-
ги Қурилиш материаллари саноатини жадал ривожлантиришга оид
қўшимча чора-тадбирлар тўғрисидаги ПҚ-4335-сонли қарори.
2. Lex.uz
3. Соколов А.М. "Керамика технологияси". Москва. 2012.
4. А. М. Гридчин, В. С. Лесовик, С. А. Погорелов "Қурилиш матери-
аллари ва буюмлари". Москва. 2004.
5. Адылов, Г.Т. "Керамика ишлаб чиқариш учун хом ашё базасини
кенгайтириш истиқболлари". Москва. 2010.
6. Буручейко А.Е "Қурилиш керамикаси". Москва. 2010.
7. Мороз И.И. "Қурилиш керамикаси технологияси". Москва. 2000.
8. Сатторов З.М. Экология. – Т.:Sano-standart, 2018. – 362 б.
9. Сатторов З.М. Қурилиш экологияси. – Т.:Sano-standart, 2017. –
364 б.

“ЎЗСАНОАТҚУРИЛИШБАНК” АТБ

Манзил: 100000, Тошкент шаҳри.
Шаҳрисабз кўчаси 3-уй.

Мўлжал: “Ўзбекистон почтаси”,
“Ucell” бош офиси.

Алоқа учун: + 998 (78) 120-35-94

E-mail: info@uzpsb.uz

Сайт: sqb.uz

“ЎЗҚУРИЛИШМАТЕРИАЛЛИТИ” МЧЖ ИЛМИЙ- ТАДҚИҚОТ ВА ИНЖИНИРИНГ МАРКАЗИ.

Манзил: Тошкент шаҳри, Тафаккур кўчаси,
68-А уй.

Мўлжал: Дўстлик боғи,
“Ичан қалъа” меҳмонхонаси

Алоқа учун: (71) 254-92-01

E-mail: info@uzqmliti.uz

Сайт: uzqmliti.uz

[illegible]

[illegible]

This image shows a single page of white paper with horizontal blue lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, typical of notebook or ledger paper. There are no margins, text, or other markings on the page.

**Санитар-техник маҳсулотлар (унитаз ва раковина)
ишлаб чиқариш бўйича амалий услубий қўлланма**

Компьютерда тайёрловчилар:
Эрматов Ф., Алимжонов С.

Дизайнер:
Эрматов Ф.